

Spoštovani visoki gostje, spoštovane gospe in gospodje, dragi prijatelji,

v imenu Študijskega centra za narodno spravo vas pozdravljam na že četrti spominski slovesnosti ob dnevu spomina na žrtve totalitarnih in avtoritarnih režimov. Odlično pobudo Evropskega parlamenta, Sveta Evrope in drugih evropskih institucij je letos za dan spomina razglasila tudi slovenska vlada.

Zahvaljujem se vsem, ki ste pomagali pri pripravi slovesnosti, se zlasti Občini Kamnik in društvu Demos na Kamniškem, pa tudi Uršulinskemu samostanu v Mekinjah za prijazno gostoljubje.

23. avgust obeležujejo tudi države drugod po Evropi. Lani je v času Poljskega predsedovanja Evropski uniji, Poljska Vlada v Varšavi organizirala mednarodno konferenco pravosodnih ministrov EU ter vodij institucij, ki se ukvarjajo z raziskovanjem totalitarnih režimov. Podpisana je bila Varšavska deklaracija. Letos je podobna slovesnost na evropski ravni potekala v Budimpešti, naslednje leto v Estoniji in nato v Latviji.

Z vami bi rada delila misel, ki jo je zapisal pisatelj **Herman Hesse** v času ko se je bilo treba ponovno vprašati in opozoriti na vrednoto človeškega življenja.

»Kaj je to – resnično živ človek, to vemo danes vsekakor bolj slabo kot kadarkoli poprej, zato pa tudi streljajo cele množice ljudi, od katerih je vsak dragocen, enkratni poskus narave. Ko mi ne bi bili še kaj več kot enkratni ljudje, ko bi lahko vsakogar med nami s kroglo iz puške zares popolnoma spravili s sveta, ne bi več imelo nobenega smisla pripovedovati zgodbe. Vsak človek pa ni le on sam, temveč je tudi tisto enkratno, čisto posebno, v vsakem primeru pomembno in nenavadno mesto, na katerem se križajo pojavi sveta, le enkrat tako in nikoli več. Zato je zgodba vsakega človeka pomembna, večna, božja, zato je vsak človek, dokler le še kako živi in izpolnjuje voljo naravo, čudovit in vreden vsakršne pozornosti.«

Misel iz sedemdesetih let, ko se je del Evrope začel postavljati na noge, je kako aktualna še danes. V premislek za vse, katerih spomin moramo in bomo ohranili. Tudi v zgodbah, ki ostajajo pristen del zgodovinopisja.

Zato govorimo, pišemo, se spominjamo... ker preteklost živi v sedanjosti in oblikuje naš jutri.

Zgodbe je treba deliti s prihodnjimi generacijami v opomin na trpljenja ter spomin na ljubezen in pogum vseh tistih, ki so morali premagati čas krutosti. Ker njihove žrtve niso bile zaman in so vsekakor vredne naše pozornosti v vseh pogledih.

Zgodovina ni nikoli le skupek dogodkov na linearni časovni osi. Zgodovina je vedno tudi vsota človeških življenj in usod.

In letos posvečamo še posebno pozornost usodam slovenskih fantov, ki so bili pred 70.leti, v času II. sv. vojne prisilno vpoklicani v nemško vojsko. Njihove zgodbe so zgodbe o ukradeni mladosti, zločinskosti nacizma, ljubezni do domovine, uporništvu, žrtvovanju, povojnih krivicah in odrinjenosti, prizadevanjih za priznanje njihovega trpljenja in pravice do spomina. Mobilizirani slovenski fantje so bili namenjeni žrtvovanju, bili so zgolj kolešček v strahotnem vojaškem stroju. In prav to nespoštovanje človeškega dostojanstva je bistvo totalitarizma. Znana filozofinja judovskega rodu **Hannah Aarendt** v delu **Izvori totalitarizma** ugotavlja, da totalitarizem zoži človeka iz svobodnega in kreativnega bitja na raven živalskih reakcij in stroja za izvrševanje nalog.

Naj zaključim z mislijo, da se moramo v času, ko se v evropskem prostoru soočamo z vsesplošno krizo, ki lahko ponovno spodbuja patološke reflekse, še bolj, tako na sistemski kot osebni ravni, truditi za to, da dostojanstvo človeka postane osrednja vrednota sodobne družbe. Naj takšno spominjanje na temne plati naše zgodovine pripomore k dvigu kulture strpnosti, sočutja in spoštovanja med ljudmi.